

HORVÁTH EMŐKE

Iohannes Biclarensis krónikája

Bevezetés

A 6–7. századból kevés forrás maradt fenn az utókor számára, de ezen kevesek között kiemelkedő fontosságú Iohannes Biclarensis történelmi beszámolója, melyből elsősorban az Ibériai-félszigetre, valamint Bizánra vonatkozóan kapunk tájékoztatást. A krónikát az is izgalmassá és egyedülállóvá teszi, hogy szerzője a Mediterráneum e két, egymástól távoli helyszínén is élt, s ennek megfelelően munkájában két szempont is kitapintható.

Iohannes Biclarensis életéről csak töredékes adataink vannak. Egyik fő forrásunknak fiatalabb kortársát, Sevillai Izidort kell tekintenünk, aki életrajzi katalógusában külön fejezetet szentelt szerzőnknek.¹ Tőle tudjuk, hogy gót származásúként Lusitania Scallabis nevű helységében született.² Izidor szerint tizenhét évig élt Konstantinápolyban (kb. 559–576) – ahová latin és görög tanulmányai folytatása céljából utazott –, majd Hispániába visszatérve a katolikus klérus tagjaként üldöztetésben lesz része.³ Összesen tíz évet (kb. 576–586) töltött barcelonai száműzetésben, amely csak Leovigild király halála után ért véget. Ezt követően, valamikor 589 és 592 között Gerona püspöke lett, amit talán egyfajta jóvátételként interpretálhatunk Leovigild fia, Rekkared részéről az apjától elszenvedett üldöztetésekért.⁴ Krónikájának megírásához is ebben az időszakban kezdett hozzá.⁵ A mű a világtörténetírás igényével lép fel – a szerző ezért is említi elődeiként Caesareai Eusebiust, Szent Jeromost, Prosperust és Tunnunai Viktort –, de valójában csak huszonhárom év történetét (567–590) tárja elénk évkönyv jelleggel. Tömörsege és rövidegsége ellenére a toledói vizigót állam történetének legfontosabb időszakát mutatja be, azt a korszakot, amikor Leovigild megerősíti az uralkodói hatalmat, kiterjeszti a királyság területét, majdnem az egész félszigetet integrálva államába. Utóda, Rekkared idején pedig megtörténik a vizigótok áttérése az ortodoxiára.

¹ Sevillai Izidor: *De viris illustribus*. 44 (a továbbiakban: De vir. ill.) ed. Carmen Codoñer Merino, Salamanca, 1964.

² „... natione Gothus provinciae Lusitaniae Scallabi natus ...” (De vir. ill., 44) Scallabis ma Santarem (Portugália).

³ „... hic cum esset adolescens Constantinopolim perrexit ibique Graeca et Latina eruditione nutritus septimo decimo annos ...” (De vir. ill., 44). A mai történetírók körében nincs egyetértés Iohannes Biclarensis konstantinápolyi tartózkodásának időpontja kérdésében: hét és tizenhét év között ingadoznak a vélemények. A kérdésre lásd: Campos, Julio: *Juan de Biclario, obispo de Gerona, su vida y su obra*. Madrid, 1960. 17–25.; Collins, Roger: *Early Medieval Spain: Unity and Diversity, 400–1000*. New York, 1983. 42.

⁴ Az 589-ben tartott III. toledói zsinat aláírói között még Alicius szerepel mint geronai püspök, de a II. zaragozai zsinatnál már Iohannes Biclarensis nevét találjuk geronai püspökként. Vives: *Concilios visigóticos e hispano-romanos*. Barcelona-Madrid, 1963. 138., 155.

⁵ A mű legrészletesebb elemzése: Teillet, Suzanne: *Des goths à la nation gothique: les origines de l'idée de nation en occident du Ve au VIIe siècle*, Paris, 1984. 428–455.

Erre a meghatározó időszakra nézve Iohannes Biclarenis krónikája megkerülhetetlen, mert rajta kívül nem rendelkezünk igazán részletes forrással. Sevillai Izidor *Historia gothorum, vandolorum et suevorum* című munkája sokkal felületesebben tudósít az eseményekről.⁶

A kéziratot először Canisio adta ki 1600-ban Ingolstadtban, másodszor 1606-ban Leydenben jelent meg, a harmadik kiadás pedig két évvel később Frankfurtban látott napvilágot. Újabb szövegkiadásai közül ki kell emelni Enrique Flórezét, Theodor Mommsenét, a legújabb kritikai kiadás pedig Julio Campos nevéhez fűződik. A jelen fordítás Mommsen és Campos kiadása alapján készült.⁷

IOHANNES BICLARENSIS: KRÓNIKA

Ez idáig Victor,⁸ Afrika provincia Tunnuna egyházának püspöke vette számba az eltelt évek sorát, mi gondoskodtunk hozzátenni az utána következőket.

Eusebius,⁹ a caesareai egyház püspöke, Jeromos,¹⁰ az egész világon ismert pap, hasonlóképpen Prosperus,¹¹ a legvallásosabb férfiú, valamint Victor, az africai Tunnuna egyházának püspöke után, akik – úgy tűnik – a legnagyobb tömörséggel és körültekintéssel állították össze csaknem az összes nép történetét, és a felgyülemlett évek folyamatát egészen napjainkig vezették, és megismertették velünk mindazt, ami a világban történt – mi tehát Jézus Krisztus Urunk segítségével tömör stílusban közvetíteni szándékoztunk az utókor számára az ismertetésre érdemes dolgokat, melyek a mi időnkben mentek végbe, és mely dolgokat részben magunk is szemünk tanúságával tapasztaltunk, részben pedig hiteles elbeszélésekből ismertünk meg.

1. A tizenötödik indictióban,¹² amint mondják, meghalt Iustinianus, és unokaöccsét, az ifjabb Iustinust¹³ tették a rómaiak császárává.

⁶ A vizigót történetírásra magyarul lásd: Horváth Emőke: *A nyugati gót történetírás*. Aetas, 8. (1993) 1. sz. 14–27.; Sevillai Izidor műve magyarul: *A gótok, vandálok és szvévek története*. Ford., jegyz. Székely Melinda. Szeged, 1998.

⁷ *Iohannis abbatis Biclarenis Chronica*. Ed. Mommsen, Theodor, Monumenta Germaniae Historica., Auctores Antiquissimi XI. Berolini, 1894.; Flórez, Enrique: *España Sagrada*. tom. VI. Madrid, 2002. Új kiadása: Campos, Julio : *Juan de Biclario obispo de Gerona, su vida, su obra*. Madrid 1960.

⁸ Victor Tunnenensis (?–kb. 567): egyházi író, történész, Tunnuna püspöke. Az 553-ban nesztorianusként elítélt „*Három fejezet*” védelmezése miatt 555-ben Egyiptomba száműzték, majd 565-ben néhány társával együtt bebörtönözték. Élete végén írta meg krónikáját, amely a teremtéstől 556-ig beszéli el az eseményeket. A mű jelentős része egyházi kérdésekkel foglalkozik. Sevillai Izidort követően munkája elveszítette népszerűségét.

⁹ Caesareai Eusebiosz (kb. 263–kb. 340)

¹⁰ Szent Jeromos (kb. 341–420)

¹¹ Aquitaniai Prosper kb. 390–kb. 460): Augustinus tanainak egyik leghívebb védelmezője. 440-ben a pápai kancelláriára került, és itt mérséklődött augustinusi fanatizmusa. Két verset írt 415 körül a barbárok galliai behatolásáról és egy Világtörténetet, amely a 412–455 közötti időszakra ad alapvető áttekintést.

¹² Indictio: tizenöt éves naptári ciklus, kezdőpontja a Kr. e. 3. év. A római adóösszeírással van összefüggésben, amelyet 15 évenként ellenőriztek. Az indictió ciklust 312–313 óta használták az időszámítás jelölésére, de nem volt nagyon elterjedt. Az indictió év kezdete területenként és korszakonként eltérő volt, ezért görög, Beda-féle és pápai indictióról beszélünk.

¹³ II. Iustinus (565–578) I. Iustinianus utóda, Sophia császárnéval uralkodott közösen.

2. Az ifjabb Iustinus, az ötvenharmadik római császár tizenegy évig uralkodott. Uralkodásának első évében Iustinus megsemmisítette mindazt, amit a chalcedoni zsinat¹⁴ ellen kiadtak, és bevezette a Konstantinápolyban összegyűlt százötven szentatya krédóját, amit dicséretesen elfogadtak a chalcedoni zsinaton, hogy minden katolikus templomban a Miatyánk előtt énekelje a nép.
3. Az örmény és az ibér¹⁵ népet, akik a hitet Krisztus apostolainak prédikációi hatására vették fel, Cosdroes perzsa császár¹⁶ a bálványok imadására kényszerítette, azok megtagadva ezt az istentelen rendelkezést, provinciájukkal együtt átadták magukat a rómaiaknak: ezzel megszüntették a rómaiak és a perzsák közötti békeszerződést.

Az említett császár uralkodásának második évében [568]

1. A királyi városban¹⁷ Aetherius és Addaeus patríciusok, miközben inkább méreg, mint fegyver által, és orvosok révén halált akartak idézni Iustinusra, lelepleződtek, halálbüntetésre ítélték őket; az elsőt vadállatok falták fel, a második tűzben elégtelenen pusztult el.
2. Iustinust, Germanus patrícius fiát, Iustinus császár unokatestvérét Sophia Augusta császárné párthívei Alexandriában megölték.
3. Ez idő tájt Athanagild, a gótok királya életét bevégezte Hispániában, és helyette Liuva vitte tovább a királyságot.

Iustinus császár uralkodásának harmadik évében [569]

1. A garamantok¹⁸ követek által sürgetve kérik, hogy Róma békéjéhez és a keresztény hithez csatlakozhassanak, mindkettőt mindjárt kieszközölik.
2. Theodorus afrikai *praefectus* a mórok¹⁹ megölték.
3. A macurriták népe²⁰ ez időben fogadta el Krisztus hitét.
4. Iustinus uralkodásának harmadik évében Leovigild,²¹ Liuva²² király testvére még bátyja életében Hispania Citerior²³ királyságába emeltetett. Gosuinthát, Athanagild²⁴ özvegyét veszi feleségül, és a gótok provinciáját – melynek területét különböző lázadások zsugorították – csodálatra méltón előző határaihoz igazítja.

Iustinus császár uralkodásának negyedik évében, ami Leovigild uralkodásának második éve [570]

1. Theocthistus, Africa provincia *magister milituma* a mórok által egy csatában legyőzve meghal.
2. Leovigild király feldúlta Bastetania vidékét és Malaca városát,²⁵ visszaverték katonáit, de győztesként tért vissza székhelyére.

¹⁴ Chalcedoni zsinat: a zsinat 451-ben ült össze, hogy a monofizitizmus problémáját megvitassa.

¹⁵ Iberia Caucasi, nem tévesztendő össze Hispánia területével.

¹⁶ I. Khoszran (531–579): szaszanida uralkodó.

¹⁷ azaz Konstantinápolyban.

¹⁸ garamantok: belső-líbiai berber törzs, központjuk Garama volt. Földműveléssel, marhatenyésztéssel és kereskedelemmel foglalkoztak. A garamantokról a Kr. e. 5. században a görögök már tudtak, a rómaiak Kr. e. 21–19-ben ütköztek össze velük először.

¹⁹ A mórok (mauri) Mauretania észak-afrikai római provinciájának lakói voltak.

²⁰ macurriták: észak-afrikai nép, a mai Algéria északi részén éltek.

²¹ Leovigild vizigót király (572–586).

²² Liuva vizigót király (567–568), 568-tól testvérével, Leovigilddel társuralkodó 572-ig.

²³ római igazgatási egység az Ibériai-félszigeten, annak keleti felében.

²⁴ Athanagild (555–567) vizigót király

²⁵ Bastetania: a mai Baza környéke, a Málaga (Malaca) és Cartagena között fekvő terület.

3. Iustinus császár nevében Tiberius *comes excubitorum*²⁶ Thraciában²⁷ hadat viselt az avarok ellen, és győztesként tért vissza Konstantinápolyba.
4. Gallaecia²⁸ provinciában Theudemir²⁹ után Miro³⁰ lett a szvévek királya.

Iustinus uralkodásának ötödik évében, ami Leovigild uralkodásának harmadik éve [571]

1. Iustinus császár a perzsákat legyőzve római provinciává tette Armeniát és Iberiát.³¹ Vezérei révén háborúra készülődött a perzsa császár.
2. Amabilis afrikai *magister militum*ot a mórok meggyilkolták.
3. Leovigild király egy bizonyos Framidaneus árulása folytán az éj leple alatt elfoglalta a városok legerősebbikét, Asidoniát,³² és megöletvén a katonákat a várost a gótok joghatósága alá vetette.
4. A Servitanum monostor apátja, Donatus³³, a csodatévő nagy hírnévnek örvend.

Iustinus császár uralkodásának hatodik évében, ami Leovigild uralkodásának negyedik éve [572]

1. A gepidák királysága megszűnt, amikor a langobardok egy ütközetben felülkerekedtek. Kunimund király³⁴ a csatamezőn holtan terül el, és kincseit Trasarik, az ariánus szekta püspöke és Reptila,³⁵ a király unokája csorbíthatatlanul Konstantinápolyba vitte Iustinus császárnak.
2. Leovigild király éjjel bevette a gótokkal szemben már régóta lázadó Córdoba-t,³⁶ az ellenséget elpusztítva sajátjává tette a várost. A parasztok sokaságát megölve sok várost és erődöt a gótok uralma alá hajtott.
3. Miro, a szvévek királya háborút indít a runconok³⁷ ellen.
4. Domninus, Helna egyházának püspöke³⁸ nagy hírnévnek örvend.

²⁶ Comes excubitorum: római hivatali méltóság, a testőrség főparancsnoka.

²⁷ Thracia: történelmi terület, a Balkán-félsziget délkeleti tartományja. A terület őslakói a trákok voltak, de később számos nép igyekezett meghódítani ezt a vidéket.

²⁸ Hispania észak-nyugati részének közigazgatási egysége.

²⁹ Theudemir szvég király (559–570).

³⁰ Miro szvég király (570–583).

³¹ Armenia: Örményország, Kis-Ázsia északkeleti részén. Ibéria: a mai Grúzia keleti és középső területén létrejött Kartli királyság, mely igen korán, valószínűleg az örményekkel egy időben, 318-ban vette fel a kereszténységet. A perzsák igyekeztek fennhatóságukat kiterjeszteni erre a területre.

³² Asidonia (Assidonia): ma Medina Sidonia, város Andalúziában.

³³ Donatus: Afrikából Hispániába menekült szerzetes, Ildephonsus szerint (*De viris illustribus* 4.) hetven szerzetes társával és gazdag könyvtárával érkezett a félszigetre.

³⁴ Cunimundus vagy Kunimund (kb. 555–567): gepida király, Turisind király fia. Kunimund székhelye Sirmium volt, udvara hírnévre tett szert a germánok körében. Alboin langobard király meg akarta hódítani Pannonia Secundát, ezért megtámadta a gepidákat, és Sirmiumba szorította Kunimundot. Bizánci segítséggel Kunimund legyőzi Alboint (566). Kunimund nem teljesíti a bizánciaknak tett ígéretét (nem adja át Sirmiumot), ezért egyedül kell visszavernie a langobard-avar támadást. A források nem egységesek abban, hogy Alboin ölte-e meg Kunimundot.

³⁵ Reptila: csak Iohannes Biclaensis-től maradt fenn említés róla, későbbi sorsáról semmit sem tudunk.

³⁶ Agila trónkövetelésétől kezdve (550) Córdoba a gót királyokkal ellenséges viszonyba került.

³⁷ ruccones: közelebről meg nem határozott népcsoport. Talán a Salamanca és Extremadura közötti terület őslakói voltak.

³⁸ Helna: ma Elne (Fro.), város a Pireneusokban.

Iustinus császár uralkodásának hetedik évében, ami Leovigild király uralkodásának ötödik éve [573]

1. Alboint, a langobardok királyát³⁹ a felesége pártján lévő hívei éjjel megölték, kincsei magával a királynéval együtt a római állam kezére kerültek, és a langobardok király és kincs nélkül maradtak.
2. Ez idő tájt Liuva király életét bevégzi, egész Hispania és Gallia Narbonensis Leovigild uralma és hatalma alatt egyesül.
3. Iustinus császárt egy súlyos betegség megrendítette, egyesek ezt a betegséget agyvérzésnek vélték, mások az ördögök művének tartották.
4. A királyi városban halálos ágyéklob járvány tör ki, melyben sok ezer embert láttunk meghalni.
5. Leovigild király Sabariába⁴⁰ hatolva a sappusok pusztulását okozza, és uralma alá helyezi a tartományt. Az elvesztett feleségétől származó két fiát, Hermenegildet és Rekkaredet társuralkodókká teszi.
6. A macurritáktól követek érkeznek Konstantinápolyba, akik elefánt- és giraffa agyarakat mint ajándékot ajánlanak fel Iustinus császárnak; a rómaiak barátjának állítják be magukat.
7. János után Benedeket⁴¹ szentelik a római egyház püspökévé: négy évig állt egyháza élén.
8. Masona, az emeritai egyház püspöke,⁴² hitünk nevezetes személye.

Iustinus nyolcadik évében, ami Leovigild hatodik éve [574]

1. A perzsák megszegik a rómaiakkal kötött békeszerződést, és csatát indítva legyőzik a nagyon jól erődített várost, Darast.⁴³ Miután sok római katonát levágtak, az említett várost beveszik, és elpusztítják azt.
2. Ekkoriban Leovigild király Cantabriába megy, megöli a tartományba tolokodókat, elfoglalja Amaiat,⁴⁴ erejüket legyőzi, és a tartományt saját fennhatósága alá visszavezeti.
3. Iustinus császár Tiberiust, akit fentebb *comes excubitorum*nak mondtunk, caesarrá teszi,⁴⁵ és nem sokkal ezután császári méltóságra emeli, és *princeps rei publicae* címen nevezi.
4. Ennek a Tiberius caesarnak az első napján az ágyéklob járvány alábbhagyott a királyi városban.

Iustinus kilencedik évében, ami Leovigild hetedik éve [575]

1. Cosdroes perzsa császár nagy sereggel nyomul előre, hogy a római határvidéket elpusztítsa. Tiberius Iustinianust a római sereg vezérének,⁴⁶ a keleti *magister militum*nak ne-

³⁹ Alboin (szül. 547 k.–megh. 572. május 28.): langobard király. A langobard–avar szövetség felmorzsolta a gepidákat, és az ütközőállam megszűntével avar támadástól tartva 568. április 2-án Alboin megkezdi Pannónia átadását az avaroknak, és népével Itáliába vonul, melynek nagyobb részét a 7. sz. elejére uralmuk alá hajtják.

⁴⁰ Sabaria: hispániai óslakosok területe, lokalizálása bizonytalan, általában a Zamora–Salamanca közötti területet értik alatta.

⁴¹ III. János pápa (561–574); I. Benedek pápa (575–579)

⁴² Masona: ortodox püspök, ellenségeskedését Leovigilddel a „*Vitas Sanctorum patrum Emeretensium*” című mű örökítette meg.

⁴³ Daras: város Észak-Mezopotámiában.

⁴⁴ Amaia vagy Amaya: Cantabria (a mai Burgos és Palencia tartományok északi része) fővárosa volt.

⁴⁵ Tiberius 574-ben lett császár Iustinus megromlott szellemi képességei miatt.

⁴⁶ Az eredeti szövegben a „dux” szerepel.

vezi ki vele szemben, aki fölkészül a háborúra, és a Daras és Nizivius⁴⁷ közötti mezőkön heves csatába bocsátkozik. Nagyon erős népek harcoltak [Iustinianus] oldalán, akiket a barbárok nyelvén Herinannak neveznek. [Iustinianus] legyőzi az említett császárt, aki seregével együtt menekül, majd tábora ellen tör, és a győztes Iustinianus elpusztítja a perzsa tartományt. A zsákmányukat győzelmi menetként Konstantinápolyba irányítja: többek között huszonnégy elefántot, amelyek nagy látványosságot nyújtottak a rómaiaknak a királyi városban. A kincstár igen nagy hasznára eladták a rómaiak zsákmányát és a sok perzsát.

2. Leovigild király behatol az aregensei hegyekbe,⁴⁸ és Aspidiust, a terület urát feleségével, fiaival és vagyonával együtt foglyul ejti, a területet pedig uralma alá helyezi.
3. Aramundarus, szaracén király Konstantinápolyba érkezik, és a rokonaival, valamint a barbár föld adományaival Tiberius császár elé siet. Tiberius szívesen fogadta őt, és megengedte, hogy csodálatos ajándékokkal megrakottan hazájába visszatérjen.

Iustinus császár tizedik évében, ami Leovigild király nyolcadik éve [576]

1. Baduariust, Iustinus császár vejét Itáliában a langobardok egy csatában legyőzték. Nem sokkal ezután életét be is végezte ott.
2. Romanus magister militum, Anagastus patrícius fia élve elfogta a suanok⁴⁹ királyát, akit kincstárával, feleségével és fiaival együtt Konstantinápolyba vitt, tartományát pedig római uralom alá helyezte.
3. Leovigild király Gallaeciában a szvévek határait forgatja fel, de Miro király követei útján előterjesztett kérésére rövid békét engedélyez.
4. Thráciában a szklavinok⁵⁰ sok római várost lerohannak, és lakatlanul hagyják őket.
5. Az avarok a tengerpartot csalárd módon körülzárják, és a trák partszakasz veszélyessé válik a hajósok számára.
6. Benedek után az ifjabb Pelagius⁵¹ a római egyház felszentelt püspöke: tizenegy évig áll az élén.

[577]

1. Uralkodásának tizenegyedik évében Iustinus meghalt, és Tiberius egyedül birtokolta a hatalmat.
2. Tiberius, az ötvennegyedik római császár hat évig uralkodik.⁵²

Tehát Tiberius császár uralkodásának első évében, ami Leovigild király uralkodásának kilencedik éve [577]

1. Az avarok Thráciát dúlják, és a királyi várost a hosszú fal felől ostromolják.
2. Leovigild király Orospedába⁵³ hatol, a tartomány városait, várait elfoglalja, és saját tartományává teszi azt. Nem sokkal ezután a gótok levertek az itt fellázadt parasztokat, és ettől kezdve Orospedát teljes egészében a gótok birtokolták.

⁴⁷ Nizivis: város Észak-Mezopotámiában.

⁴⁸ Montes Aregenses: a hegyység Galíciában, Orense mellett található.

⁴⁹ suanok: a Kaukázus hegyvidékén élő népcsoport.

⁵⁰ szklavinok: a Duna északi részén, a mai Románia területén élő szláv népcsoport.

⁵¹ I. Pelagius pápa (555–561)

⁵² Tiberius (578–582): bizánci császár.

⁵³ Orospeda: hispániai őslakosok által lakott terület Spanyolország déli részén, Cartagena környékén.

Tiberius császár második évében, ami Leovigild király tizedik éve [578]

1. Gennadius *magister militum* Afrikában pusztítja a mórokat. A csatában legyőzi az igen erős Garmul királyt, aki megölte a római hadsereg már korábban említett három vezérért, és kardjával leszúrja a királyt.
2. Tiberius Mauricius *comes excubitorum*ot nevezte ki keleti *magister militum*má, és a perzsák elleni harcra küldte.
3. Miután Leovigild király a körülötte lévő tyrannusokat megsemmisítette, és Hispania bitorlóit legyőzte, és nyugalomhoz jutván, saját népével letelepedett, és Celtiberiában⁵⁴ alapított egy várost, amelyet fia nevére Recopolisnak⁵⁵ neveznek. A várost csodálatos épületekkel ékesítette, úgy a városfalon belül, mint kívül, és az új város lakóinak kiváltságokat adományozott.
4. A rómaiak Itáliában a langobardok ellen szerencsétlen háborút viselnek.
5. János, az emeritai⁵⁶ egyház papja híres lett.

Tiberius császár harmadik évében, ami Leovigild király tizenegyedik éve [579]

1. Az avarokat kiűzték Thraciából, de azok Graecia és Pannonia egy részét elfoglalják.
2. Leovigild király fiához, Hermenegildhez Sisbert frank király⁵⁷ lányát adja feleségül, és a tartomány egy részét kormányzásra átengedi neki.
3. Miközben tehát Leovigild nyugodt békében uralkodik, egy családi viszály megzavarja az ellenfelek biztonságát. Még ugyanebben az évben fia, Hermenegild Gosuintha királyné párthíveinek támogatásával trónbitorlóvá lett, és Hispalis városában⁵⁸ lázadást szított, más városokat és erősségeket maga mellé állítva az apja ellen lázított. Ez a lázadás Hispania provinciában úgy a gótok, mint a rómaiak számára nagyobb rombolást okozott, mint egy külső támadás.
4. Novellus, Complutum⁵⁹ püspöke híres lett.

Tiberius negyedik évében, ami Leovigild király tizenkettedik éve [580]

1. Mauricius, a keleti *magister militum* a perzsák ellen háborút indít, és miután visszaveri a nagyszámú perzsa sereget, Keleten tölti a telet.
2. Leovigild király Toledo városában összehívja az ariánus szekta zsinatát, és a régi eretnokséget egy új eltévéléssel egészíti ki, mondván: azoknak, akik a római vallásból a mi igaz hitünkre térnek, nem kell megkeresztelkedniük, hanem csak kézrátétellel és az előirt áldozás által megtisztulnak, és dicsérik az Atya dicsőségét a Fiú által a Szentlélekben. Ilyen megtévesztés következtében a mieink közül sokan inkább a nagyravágás, semmint a belső ösztönzés folytán az ariánus tanra térnek át.

Tiberius ötödik évében, ami Leovigild tizenharmadik éve [581]

1. A langobardok Itáliában a saját nemzetségükből választanak maguknak királyt, név szerint Autharikot,⁶⁰ akinek idején a római katonákat mind lekaszabolják, és Itália területét a langobardok maguknak elfoglalják.

⁵⁴ Celtiberia: Aragón és Navarra között húzódó terület, ahol hispaniai őslakosság élt.

⁵⁵ Recopolis: valószínűleg a Madridtól kb. 50 km-re fekvő Zorita de los Canes nevű helységgel azonosítható.

⁵⁶ Emerita: ma Mérida.

⁵⁷ Sisbert/Sigisbert: Austrasia frank királya (561–575)

⁵⁸ Sevilleban

⁵⁹ Complutum mai neve Alcalá de Henares.

⁶⁰ Authari (584–590)

2. A szklatinok népe Illyricumot és Thraciát dúlja.
3. Leovigild király Vasconia⁶¹ egy részét elfoglalja, és megalapítja azt a várost, amelyet Victoriacumnak nevezünk.⁶²
4. Tiberius császár Mauriciushoz, a keleti *magister militum*hoz adja feleségül a lányát.

Tiberius hatodik évében, ami Leovigild tizennegyedik éve [582]

1. Tiberius életét bevégezte, és helyette Mauriciust tették a rómaiak császárává.⁶³
2. Mauricius az ötvenötödik római császár [húsz évig uralkodik].
3. Leovigild király sereget gyűjt, hogy trónbitorló fiát legyőzze.

Tehát Mauricius császár uralkodásának első évében, ami Leovigild király uralkodásának tizenötödik éve [583]

1. Miután összegyűjtötte seregét, Leovigild király Hispalis városát ostromolja, lázadó fiát heves ostrommal bekeríti. Hermenegild segítségére Miro, a szvévek királya Hispalis bevételére érkezik, ahol bevégezte életét. Fia, Eborik követte Gallaecia provinciában az uralkodásban. Eközben Leovigild király a fent említett várost előbb éheztetéssel, majd karddal, majd a Baetis⁶⁴ folyó bekerítésével teljesen romlásba dönti.

Mauricius császár második évében, ami Leovigild tizenhatodik éve [584]

1. Leovigild helyreállíttatja az ősi város, Italica⁶⁵ falait, ami a hispalisi nép számára nagy akadályt jelentett.
2. Ekkoriban Gallaeciában a szvévek királyságát Audeca⁶⁶ bitorolja, és Sisegutiát, Miro király özvegyét feleségül veszi. Eborikot megfosztja a királyságtól, és egy kolostorban szerzetessé teszi.
3. Leovigild király erőszakkal Hispalisba hatol, miután fia, Hermenegild római területre távozott. Beveszi azokat a városokat és várakat, amelyeket fia korábban már elfoglalt, és nem sokkal később említett fiát Córdoba városában elfogja, és a királyságtól megfosztva Valenciába száműzetésbe küldi.
4. Mauricius császár felfogadja a frankokat a langobardok ellen, ami nem kis kárt okozott mindkét népnek.
5. Eutropius,⁶⁷ a Servitanum monostor apátja, Szent Donatus tanítványa híres lett.

Mauricius harmadik évében, ami Leovigild tizenhetedik éve [585]

1. Mauricius vezérei révén háborút indít a perzsák ellen.
2. Leovigild király feldúlja Gallaeciát, az elfogott Audeca királyt megfosztja trónjától, a szvén népet, kincsét és földjét hatalma alá veti, Gallaeciát gót provinciává teszi.
3. Hermenegildet Tarraco⁶⁸ városában Sisbert megöli.
4. Mivel a frankok el akarják foglalni Gallia Narbonensist, sereggel vonulnak be erre a területre. Leovigild király a fiát, Rekkaredet küldte az ütközetbe, aki visszaverte a frankokat, és fenyegetésüktől megszabadította Gallia provinciát. Sok emberével bevesz két

⁶¹ Vasconia: a baszkok által lakott terület, Cantabria keleti része.

⁶² Victoriacum: valószínűleg a mai Vitoria.

⁶³ Maurikios (582–602): bizánci császár.

⁶⁴ Beatis: folyó Spanyolországban, mai neve Guadalquivir.

⁶⁵ Italica: város Spanyolország déli részén, Sevilla közelében.

⁶⁶ Audeca (584-585)

⁶⁷ Eutropius: a Cartagena melletti kolostor alapítója, 589 után Valencia püspöke. Két műve maradt ránk, az egyik a nyolc főbűnről, a másik a szerzetesi fegyelemről értekezik.

⁶⁸ Tarraco: ma Tarragona.

erősséget, az egyiket békével, a másikat fegyverrel. Azt a várat, amelyiket Ugernónak neveznek,⁶⁹ és nagyon biztonságosan helyezkedik el a Rhodanus folyó⁷⁰ partján, Rekkared király súlyos harcok közepette vette be, majd győztesként tért vissza apjához és országába.

5. Audeca pedig a királyságtól megfosztatva felvette a tonzurát, a papi hivatallal megtisztelve a királyság után; kétségtelen, hogy azért szenvedett, mert Eboric, a király fia helyett magát tette királlyá, és Pax Iulia városába⁷¹ száműzték.
6. Malarik magára véve a trónbitorlást [tyrannidem: zsarnoki hatalom] mintegy uralkodni akar Gallaeciában, de Leovigild király vezérei azonnal legyőzték, foglyul ejtették, és megkötözve Leovigildnek bemutatták.
7. Leander, a hispalisi egyház püspöke híres lett.⁷²

Mauricius császár negyedik évében, ami Leovigild király tizennyolcadik éve [586]

1. Autharik, a langobardok királya a rómaiakkal harcolva győz, és sok római katonát megölve Itália földjét elfoglalja.
2. Ebben az évben Leovigild király életét bevégzi, és fia, Rekkared nyugodtan veszi át a királyi hatalmat.

Mauricius, a rómaiak császárának ötödik évében, ami Rekkared király uralkodásának szerencsésen első éve [587]

1. Mauricius a Tiberius császár lányától született fiát, Theodosiust caesarra teszi.
2. Az ifjabb Pelagius meghalt, Gergely követi a római egyház püspökségében (tizenöt évig uralkodott).⁷³
3. A rómaiak a frankok segítségével megtámadják a langobardokat és hatalmuk alá vetik Itália provincia egy részét.
4. Sisbertet, Hermenegild gyilkosát igen rút halállal veszejtik el.
5. Rekkared uralkodása első évében, a tizedik hónapban katolikus lesz Isten segítségével; egy bölcs tanácskozás révén az ariánus szekta papjai felé közeledett és inkább ész, mint parancs által katolikus hitre térítette őket, valamint az egész gót és szvén népet visszavezette a keresztény egyház egységéhez és békéjéhez. Az ariánus szekták az isteni kegyelem által a keresztény tanításra térnek.
6. Desiderius frank vezért, aki meglehetősen ellenséges a gótokkal, Rekkared vezérei legyőzték, és sok frankkal együtt ő is a csatamezőn hal meg.
7. Rekkared király engesztelőleg visszaadja az elődei által elrabolt és a kincstárba helyezett javakat. Templomok, kolostorok alapítója és gazdagítója lesz.

⁶⁹ ma: Beaucaire, Franciaország.

⁷⁰ Rhodanus folyó: ma a Rhône nevet viseli.

⁷¹ Pax Iulia: ma Beja városa.

⁷² Leander (549–600): hispanorómai családból származó sevillai érsek, Sevillai Izidor testvére. Leander konstantinápolyi tartózkodása idején megismerkedett Gergely pápai apocrisiariusszal, a későbbi pápával, és 580-tól szoros kapcsolat állt fenn közöttük. Gergely Leandernek dedikálta Moraliáját, és másik műve, a Regula pastoralis is a sevillai érsek révén lett ismert Hispániában. 584-ben lett érsek, az 589-es toledói zsinat az ő elnökletével ült össze, az itt elmondott megnyitó beszéde fennmaradt.

⁷³ I. (Nagy) Szt. Gergely pápa (590–604)

Mauricius hatodik évében, ami Rekkared második éve [588]

1. Néhányan az ariánusok közül, tudniillik Siuma püspök⁷⁴ és Segga, másokkal együtt a hatalmat akarják bitorolni, de lelepleződnek; bűnösségük bizonyítása után Siumát száműzetésbe küldték, Seggának levágták a kezét, és Gallaeciába száműzték.
2. Mauricius a fiát, Theodosiust, akit fentebb Caesarnak neveztünk, a rómaiak császárává teszi.⁷⁵

Mauricius hetedik évében, ami Rekkared harmadik éve [589]

1. Felfedték Uldida püspök Gosuintha királynéval Rekkared ellen szőtt összeesküvését, és azzal vádolták őket, hogy elutasítják a katolikus áldozást, amit keresztény formában csak látszatra tettek magukévá. Gonoszságukat az emberek tudomására hozták, Uldidát száműzetésre ítélték, Gosuintha pedig, aki a katolikusokkal mindig ellenséges volt, életét bevégezte.
2. A frank sereg, amelyet Gonteram király⁷⁶ Boso vezetése alatt küldött, Gallia Narbonensisbe érkezett, és a táborát Carcasum⁷⁷ városa mellett állították fel. Rekkared király Claudiust, a luzitán vezért küldte ellenük, aki ezen a helyen találkozott velük. Amikor a csata megkezdődött, a frankok elmenekültek, táborukat kifosztották, és a sereget a gótok megsemmisítették. Ismert, hogy ebben a harcban az isteni kegyelem és a katolikus hit – amit Rekkared király a gótokkal együtt híven felvett – szerepet játszott, mivel istenünknek nem nehéz a néhánynak a sok felett győzelmet biztosítani. Ugyanis tudjuk, hogy Cladius vezér alig háromszáz emberrel futamított meg csaknem hatvanezret, s nagy részüket karddal kaszabolták le. Nem érdemtelenül dicsérik mostanában az Urat, amiért ebben a csatában közbenjárt. Sok évvel ezelőtt hasonló dolog történt, amikor Gedeon vezér keze és háromszáz embere által az Isten népével ellenséges sok ezer madianita pusztult el.⁷⁸

Mauricius császár nyolcadik évében, ami Rekkared király negyedik éve [590]

1. Rekkared király rendeletére Toledóban összeült egész Hispania, Gallia és Gallaecia püspökeinek, szám szerint hetvenkettőnek a szent zsinata.⁷⁹ Ezen a zsinaton megjelent az említett legkeresztényibb Rekkared is, és átnyújtotta a püspököknek a saját megtérése történetét, és az egész papság és a gót nép hitvallását, amit egy könyvbe a maga kezével írt le, és ismertté tett mindent, ami az ortodox hit megvallására nézve fontos. A püspökök szent zsinata elrendelte, hogy ennek a könyvnek a szövegét csatolják a kánoni iratokhoz. A teljes zsinati tevékenység irányítása a sevillai egyház püspökének, Szent Leandernek és boldog Eutropiusnak, a Servitanum monostor apátjának a kezében volt. Az említett Rekkared király pedig, amint mondtuk, részt vett a szent zsinaton, felidézve

⁷⁴ Sunna Masona ortodox püspök ariánus ellenfele volt Méridában.

⁷⁵ Mauricius császár 597-ben egy súlyos betegség következtében írt végrendeletében idősebb fiára, Theodosiusra hagyta a birodalom keleti részét. Tiberius Itáliát és a nyugati szigeteket kapta, azonban Mauricius terve nem vált valóra, mert a hadsereg lázadása Phocast segítette hatalomra, a császári családot pedig megölték.

⁷⁶ Guntram/Gunthchramm: Burgundia frank királya (561–593).

⁷⁷ Ma: Carcassonne.

⁷⁸ Utalás a Bibliában szereplő midianiták legyőzésére: Bír. 7.

⁷⁹ III. toledói zsinat (589), Rekkared megtérése.

napjainkban a régi császárt, Constantinust,⁸⁰ akinek a jelenléte emelte a niceai zsinatot, vagy a legkeresztényibb császárt, Mauriciust, akinek a jelenlétében erősítették meg a chalcedoni zsinat aktáit. Nicea városában kezdődött ugyanis az ariánus eretnecség, amit itt is ítélték el,⁸¹ de gyökerestől nem irtottak ki; Chalcedonban⁸² azonban Nestorius⁸³ és Eutychest pártfogójukkal, Dioscorusszal és eretnecségeikkel együtt⁸⁴ elítélték. Ezen a toledói szent zsinaton Rekkared király parancsára Arius hitszegése ¹oly sok katolikus meggyilkolása és ártatlanok lemészárlása után – olyannyira kiirtatott gyökerestől, hogy nem fog még egyszer kisarjadni, és általános béke köszöntött be mindenhol az egyházban. Ez a gonosz eretnecség aszerint, ahogy írva van: „a kísértés az Úr házából indul”, Arius révén az alexandriai egyházból indult, és Szent Alexander, ugyanezen egyház püspöke által került nyilvánosságra. A niceai zsinaton, az idősebb Constantinus uralkodásának huszadik évében a jelenlévő kétszáztizennyolc püspök tanaival együtt elítélte Ariust. Ezek után az eretnecség nemcsak a keleti és a nyugati részeket fertőzte meg, de álnokságával behálózta a déli és az északi területeket és a szigeteket is.

Constantinus császár uralkodásának huszadik évétől tehát, amikor az ariánus eretnecség elkezdődött, Mauricius római császár uralkodásának nyolcadik évéig, ami Rekkared uralkodásának negyedik éve, kétszáznyolcvan év telt el, mely idő alatt a katolikus egyház az ariánus eretnecség támadása ellen küzdött, és az Úr támogatásával legyőzte ezt az eretnecséget, mert kősziklára alapították.

2. Ebben az időben, amikor a mindenható Isten az erőtlenséget a mérgét elpusztította, és egyházának békéjét visszaállította, a perzsa császár felvette Krisztus hitét, és Mauricius császárral megerősítette a békét.⁸⁵
3. Az ortodox Rekkared tehát nyugalomban és békében uralkodott, amikor belső árulás lepleződött le. Egyik udvari embere ugyanis, az egyik provincia duxa, név szerint Argimundus, bitorlóként akarta a hatalmat megszerezni, és ha ez sikerül neki, Rekkaredet a királyságtól és az életétől is megfosztotta volna. Az elvetemült szándék fondorkodásait felfedték, Argimundust elfogták és vasraverték. Miután társai bevallották bűnös összeesküvésüket, méltóképpen halállal büntették őket. Magát Argimundust, aki meg akarta szerezni a királyságot, először vesszőzés útján vallatták ki, majd csúfosan megkopasztották, ezután levágták a jobb kezét. Egy számaron parádézva körbevitték Toledóban, hogy mindenki okuljon belőle: a szolgálja ne akarjon az úr fölé nőni.

⁸⁰ Nagy Konstantin (Constantinus): római császár, 324–337 között egyeduralkodó, 330-ban Konstantinápolyba teszi át a székhelyét. 325-ben összehívja a niceai zsinatot, ahol Arius tanainak megvitására került sor. A zsinat a császár részvételével ült össze.

⁸¹ a niceai zsinat 325-ben ült össze, hogy megvitassa Arius tanait.

⁸² a chalcedoni zsinat 451-ben ült össze. Az itt elfogadott krisztológiai dogma kimondta, hogy Krisztus tökéletes Isten és tökéletes ember, tehát mind Nestorius, mind a monofiziták tanítását elutasította.

⁸³ Nestorius (kb. 386–kb. 451): Konstantinápoly patriárkája volt 428–431-ig, nevéhez fűződik a nesztorianus eretnecség. Máriát nem ismerte el Istenszülőnek (Theotokosz), ezért az efezusi zsinat 431-ben elítélte, megfosztotta püspöki székétől. A nesztorianizmus a keleti keresztények körében terjedt el elsősorban.

⁸⁴ azaz a monofizitákat

⁸⁵ II. Khoszrau valóban szövetségre lépett Maurikiosszal és toleráns volt a keresztényekkel, de a keresztény vallást nem vette fel.

(Epilógus)

Összeszámlálva az éveket

Ádámtól az özönvízig 2242 év;

az özönvíztől Ábrahámig 942 év;

Ábrahámától Jézus Krisztus Urunk megtestesüléséig 2015 év

Összesen 5199 év.

Fordította: HORVÁTH EMŐKE